

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה החשובה הודפת צדקה וחסד
מרת רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 808

מסכת יבמות מ"ג - מ"ט ♦ עדויות ו', ג' - ז', א'

בס"ד, כ"ג חשון תשע"ה

השבוע בגליון

- ילדיו של נכרי הם עבדיו
- מדוע היה המן צריך למכור את בנו?
- "גר שנתגייר כקטן שנולד" - מדוע ועד כמה

- סיפורו של הגר שהסעיר את רבני ירושלים
- שליח הורה לגר - חלל שבת
- מבן נח יצא ולכלל ישראל לא נכנס
- האם בניו של המן הרשע - שלו היו?
- המתבולל שרצה למול את בנו הנכרי
- גרות של תינוק זה היא חובה עבורו ולא זכות
- נכרי המתגייר אינו כופה את בנו הגדול להתגייר

דבר העורך

צעדים

אינם דומים צעדיו של לומד דף יומי היום, לצעדיו לפני חודשים אחדים. "צעדים של יבמות", מכנה אותם מגיד שיעור וותיק, ומסביר: כבר בדרכם אל השיעור מתרכזים הלומדים בנושאים שנלמדו בימים האחרונים, חוזרים עליהם בינם לבין עצמם, כדי ששם תחילת השיעור יהיו מרוכזים ויעמדו לנגד עיניהם הנושאים המרכזיים שנלמדו בדף הקודם, ובהדרגת מגיד השיעור ישקעו בסוגיות הדף היומי. **הסוגיות** מסתעפות, עיתים משתרגות על פני דפים אחדים, נושאות בחובן ידיעות ומושגים יחודיים, וברוך ה' קול הצעדים אינו מתמעט, אדרבה, מידי יום מצטרפות רגליים נוספות בדרכן לבית המדרש, להסתופף באור התורה.

עובדה מעניינת נשתמרה מחדרו של הסבא קדישא, רבי ישראל מאיר הכהן מראדין זצ"ל, בעל החפץ חיים.

מעשה ביהודי שבנסיבות שונות לא זכה ללמוד תורה בימי עלומיו. עלומיו חלפו אך תורה עדיין לא למד. משחלפו עליו יותר ימים מאלה שעתידיים לחלוף עליו, ערך חשבון נפש והסיק כי הגיע הזמן לעשות את שיש לעשות. לאחר מאמצים בלתי מבטלים, עלה בידי לקבוע חברותות במשך היום, מתוך תקווה להספיק כמה שיותר.

שעות רבות ביום עמל מיודעו על תלמודו. עד שהבין את תשובת הגמרא, הספיק לשכוח כי אינה תשובה על שאלתה המקורית, אלא מענה לשאלה שנתגלעה במהלך המשא ומתן. קשה היתה הדרך.

דף מו/ב כי פליגי במל ולא טבל

סיפורו של הגר שהסעיר את רבני ירושלים

מעשה שהיה בירושלים עיר הקודש בנכרי שביקש להתגייר ולאחר ש"בד"צ קהל אשכנזים" מצאוהו ראוי לגיור, ביום שלישי, כ"ג באדר ב' ה'תר"ח, הוא עבר ברית מילה כדת וכדין וקיבל עליו עול תורה ומצוות. בהגיע יום השבת כבר נהג עצמו כיהודי לכל דבר ועניין, אף על פי שעדיין לא טבל לפי שעדיין לא נרפא ממילתו.

שליח הורה לגר - חלל שבת: אחד מחברי הבד"צ היה רבי אשר לעמיל, תלמיד חכם מופלג שלפני עלייתו לירושלים כיהן כגאב"ד גאליץ. דעתו היתה, כי גר זה אינו רשאי לשמור את השבת, מפני שכל עוד לא טבל גרותו לא חלה! כך הרי מבואר בסוגייתנו ונפסק להלכה (רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק י"ג הלכה ו' וטור י"ד סימן רס"ח), כי הרוצה להתגייר צריך למול ולטבול. משכך, אינו רשאי לשמור שבת, כידוע, כי "גוי ששבת, חייב מיתה" [בידי שמים]. בעיצומה של השבת שיגר, איפוא, רבי אשר לעמיל שליח אל הנימוס ויצווהו לעשות מלאכה באותה שבת, ובעל כרחו עשה הגר מלאכה על ידי שכתב את שמו בלשון הגויים תוך שהוא מבכה על שלא זכה לקיים את השבת.

למחרת השבת ותהום העיר. כל חכמי ירושלים, ספרדים כאשכנזים, עמדו כנגדו על אשר פסק כך, תוך שהם מבהירים, כי זו אינה הפעם הראשונה בה נכרי מתגייר בירושלים ומעולם לא הורו לגר לחלל את השבת אף אם מל ולא טבל.

רבי אשר לעמיל שיגר את הנידון לרבי יעקב עטלינגר, רבה של אלטונא, בעל ערוך לנר (מעשה זה מתואר בארוכה בשו"ת דברי יוסף להגר"י שווארץ סימן כ"ד). במכתבו הוא מתנצל על שפעל בלא דעת חבריו הרבנים, תוך שהוא מסביר כי היה זה זמן מועט לפני צאת השבת ולא היה סיפק בידו לעשות כן. הוא מביע תקווה, כי פסיקתו צודקת ומקום הניחו לו מן השמים להתגדר להורות הלכה מחודשת זו.

לא יתכן שהכורת ברית יחלל את השבת: בשו"ת בניין ציון (סימן צ"א) פורס רבי יעקב עטלינגר את תשובתו בהרחבה. תחילה הוא מציין, כי בדק וחקר במקומות בהם מקבלים גרים ונאמר לו כי מעולם לא הקפידו שגר שמל ולא טבל יחלל את השבת. תוך כדי שעיין בנושא, מציין הבניין ציון, הוא מצא כי "מצד הסברה יהיה מתנגד אל השכל", שגר זה יאלץ לחלל את השבת, שכן, מילתו מכונה "ברית" ואף מברכים על כך "כורת הברית" (שבת קלז), והיאך יתכן שלאחר שכרת ברית עם הקדוש ברוך הוא, ייאלץ לחלל את השבת שאף היא ברית "ביני ובין בני ישראל".

צעילוי נשמת

הר"ר **אריה אבן ארי** ז"ל
ב"ר דניאל ז"ל
נלב"ע כ"ח בחשוון תשס"ז
תנצב"ה
הונצח ע"י בני המשפחה שיחי

צעילוי נשמת

מרת **דבורה בוטנויזר** ע"ה
ב"ר יששכר אליהו ז"ל נלב"ע כ"ט בחשוון תש"ן
ומרת **עליזה פלס** ע"ה
ב"ר שמחה (סאלי) ז"ל נלב"ע כ"ו בחשוון תשל"ג
תנצב"ה
הונצחו ע"י ידידינו ע"ד
הר"ר **ערן פלס** ומשפ' שיחי - בני ברק

צעילוי נשמת

הר"ר **נחמיה פרידר** ז"ל
ב"ר ישראל צבי ז"ל
נלב"ע כ"ה בחשוון תש"ס
תנצב"ה
הונצח ע"י בני ידידינו ר' יהודה פרידר הי"ו - ר"ג
ור' ישראל פרידר הי"ו - גבעת שמואל

לעילוי נשמת

הר"ר **אפרים סגל** ז"ל ב"ר יצחק מאיר ז"ל
נלב"ע כ"ז מרחשוון תשל"ג **תנצב"ה**
הונצח ע"י בני ידידינו ע"ד הר"ר **מנחם סגל** שיחי - תל אביב

נר ה' נשמת אדם

מבן נח יצא ולכלל ישראל לא נכנס: נותר, איפוא, לבאר, הן אם נפסק להלכה כי תהליך הגרות כרוך במילה ובטבילה, מדוע בכל זאת המל ואינו טובל, אינו חייב לחלל את השבת? הבניין ציון מסביר, כי גוי שמל אך לא טבל, אמנם אינו גר גמור אך כבר אינו גוי גמור! כלומר, משעה שמל עצמו הוא נבדל מבני נח אך עדיין לא בא לכלל ישראל. לפיכך אינו חייב לחלל את השבת, כי הציווי לבלתי שמור את השבת נאמר לבני נח בלבד.

הלכה מדברי הזוהר: רבים מגאוני ישראל חיוו דעתם בנושא זה. מעניין לציין את דבריו של בעל אבני נזר זצ"ל (ש"ר"ת, י"ד סימן שני"א) המביא בשם הזוה"ק כי נכרי שמל לשם גרות לא יחלל את השבת, כי הלכה מיוחדת היא שהוא מתחייב בשמירת שבת אף שלא טבל. הוא מדגיש, כי אמנם בדברי הראשונים לא משמע כך, אך יתכן שאם היה לפנייהם ספר הזוהר היו מורים כן. למעשה הוא חותם את הנידון ב"צריך עיון גדול".

דף מח/א ואי אתה מל בן איש בעל כרחו

האם בניו של המן הרשע - שלו היו?

שאלה שהזמן גרמא הריץ רבי יצחק דומניץ, רב בדריבזענד, אל רבי יצחק יעקב רבינוביץ - הידוע בכינויו רבי איצ'לה פוניביזר.

המתבולל שרצה למול את בנו הנכרי: התייצב בפניו יהודי מתבולל שנולד לו בן מנכריה. בן זה, כמובן, נכרי גמור הוא, אך אביו מבקש להכניס את הערל הקטן כבריתו של אברהם אבינו...

גרות של תינוק זה היא חובה עבורו ולא זכות: רבי איצ'לה השיב בשליה מוחלטת, אין למולו כלל. אמנם, הסביר, במסכת כתובות (יא/א) מבואר, כי אפשר למול נכרי קטן לשם גרות, אך במקרה דנן אי אפשר לעשות כן, מפני טעמים אחדים, ביניהם, בעוד האב אינו שומר תורה ומצוות והאם נכרית, כיצד אפשר למול את התינוק ולגירו? זאת, ועוד: גרות קטן מועילה מדין זכיה, אף על פי שאין בו דעת, מאחר שזכות היא לו להתגייר מגיירים אותו, ואילו במקרה דנן חובה גדולה היא לו, מפני שכל חייו יחיה כנכרי ויעבור על איסורי התורה.

מפני שהרב השואל התגורר במקום רחוק, בודד בין יהודים שאינם בני תורה, ניאות רבי איצ'לה להרחיב את יריעת מכתבו כדי להנות את הרב בדברי תורה, וכך זכינו לדבריו הנאים הבאים:

לפי שיטת רש"י, שלא נפסקה להלכה, יש למול תינוק זה ואף חובה לעשות כן! וכל כך למה?
נכרי המתגייר אינו כופה את בנו הגדול להתגייר: בתורה נאמר (שמות יב/מד): "וְכָל עֶבֶד אִישׁ מִקְנֵת כֶּסֶף וּמִלְתָּה אֹתוֹ אִזּוֹ יֵאָכֵל בּוֹ". לדעת רבי יהושע (לקמן ע"א) כוונת הפסוק כי אדון לעבד שאינו מהול, אינו רשאי לאכול קרבן פסח. גמרתנו דורשת מפסוק זה, כי רק עבד מעכב את אדונו מאכילת קרבן פסח, אך שונה הוא דינו של "בן איש", ש"אי אתה מל בן איש בעל כרחו". בפירוש דברי הגמרא נחלקו הראשונים, ורש"י מפרש כי פסוק זה מלמד שנכרי המתגייר, אינו יכול לכוף את בנו הגדול להימול ולכן בן זה אינו מעכבו מאכילת קרבן פסח. זהו "בן איש".

תמיהה עצומה מציבים בעלי התוספות (ד"ה אלא עבד) לפתחו של רש"י. הן מפירושו עולה, כי בן קטן שלא נימול מעכב את אביו הגר מאכילת קרבן פסח. זאת מניין? הרי הפסוק עוסק בעבד כנעני בלבד!
ילדיו של נכרי הם עבדיו: את פירושו של רש"י מבאר רבי איצ'לה באופן הבא: הרמב"ם (הלכות עבדים פרק ט' הלכה ב') סובר, כי נכרי רשאי למכור את בניו ובנותיו לעבדים. אולם, רק את הקטנים, הגדולים כבר יוצאים לרשות עצמם ואותם אינו יכול למכור. לדעת הרמב"ם, מחדש רבי איצ'לה, לא זו בלבד שלאב נכרי יש זכות למכור את בניו, אלא שלו הם מרגע לידתם, כבעלות אדון על עבדיו. משכך, כשנכרי מתגייר ויש לו בן קטן השייך לו, הרי הוא יהודי שבבעלותו נכרי... עד שלא ימולו אינו רשאי לאכול קרבן פסח.

ומכאן לענייננו, מאחר שאדונו של עבד כנעני חייב למולו, גם יהודי שיש לו בן נכרי, הרי הוא בבעלותו וחובה עליו למולו!

דברים אלה הביא רבי איצ'לה לפלפול בלבד, מפני ששיטת רש"י לא נפסקה להלכה.
"רוב בניו וקניניו": לפלפול הנאה ידוע ומפורסם בעולם הישיבות מאז ועד עתה. מקובל לבאר על פיו את האמור בפיט "מעוז צור" לחנוכה, לגבי נס פורים ותליית המן, "רוב בניו וקניניו על העץ תלית". וכי גם את קניניו, דהיינו חפציו של המן, תלו על העץ? ברם, זהו הביאור: על העץ נתלו הן בניו הגדולים, והן בניו הקטנים. הקטנים הלא הם קניניו של האב, כפי שאמרנו. מעתה, "רוב בניו", אלו הגדולים, ו"קניניו" בניו הקטנים, "על העץ תלית"...

מדוע היה המן צריך למכור את בניו? מאידך, רבי נחום גינצבורג, בעל המקור ברוך, מביא את דברי רבי איצ'לה, וחולק עליו דווקא מכח מעשה פורים... במפרשי המגילה מובא שטר המכירה בו מכר המן את עצמו למרדכי לעבד. נאמר שם שהמן מכר את עצמו ואת בניו למרדכי. לשם מה יש לכלול זאת בשטר מכירה? הלא ממילא הוא, ש"מה שקנה עבד קנה רבו", וכיוון שהאב מכור בניו נמכרים עמו! כלומר, הוא אינו מקבל את חידושו, שלדעת הרמב"ם בניו של אב נכרי נחשבים עבדיו. ראיות נוספות מביא רבי נחום נגד כמה הנחות של רבי איצ'לה, והוא נוטה לומר שאף שאב נכרי מוכר את בניו ובנותיו, אין הם בבעלותו ממש. ואכן הוא אומר שכאשר האב מתגייר, או נמכר לעבד, הוא מאבד את זכות מכירתו בבניו (מקור ברוך, ח"ב סי' מ, ועיין שלמי תודה להגר"צ פלמן, פורים עמ' רפ"ג ואילך).

מפרכת עבורו וגם עבור היהודים הטובים שלו והוהו בה.

תחילה היה חדור מרץ בלתי נלאה. צער אפפו עם רדת הליל, על שהוא אלץ לקטוע את לימודיו, ובחיוך גיל התעורר השכם בבוקר אל חוק לימודיו. חלפו שבועות אחדים, וכעבור שלושים ימים תמימים נבון הלומד לגלות, כי הוא יודע... דף גמרא אחד בלבד.

התוצאה הדלה הובילה אותו דווי ושובור אל מפתן ביתו של רבי ישראל מאיר הכהן.

- **רבינו!** חודש! חודש! חודש תמים! מאמץ גדול שכזה שווה עבור דף גמרא אחד?!

החפץ חיים שמע את דבריו וחזר עליהם לעצמו בקול: היהודי שואל, שהשקיע זמן רב והספיק מאה דפים, האם כדאי הדבר.

- **רבי!** לא מאה. אפילו לא עשר! דף אחד. שווה? אחד!

והחפץ חיים בשלו, שומע וחוזר לעצמו: היהודי תמה אם ראוי לעמול חודש ימים עבור מאה דפים. - **רבי!** נשתנק הלה בבכי, אם הייתי לומד מאה דפים הייתי רוקד ברחוב מאה ימים! דף אחד, לאט ברטט וזקר את אצבעו כדי להמחיש את דבריו. אחד ותו לא. אחד.

נתמלאו פניו של החפץ חיים באור יקרות: יקירי וחביביו! כלום הנך חושב שאיני שומע את אשר אתה דובר? כן, דף אחד, אך הוא שווה כמאה דפים! הלא כך כתוב באבות דרבי נתן: "שטוב לו לאדם דבר אחד בצער, ממאה ברווח!"

וייצא היהודי מביתו של החפץ חיים שמח וטוב לב, מתוך ידיעה והבנה, כי בלימוד התורה הקדושה העמל והטרחה מהווים חלק מן הלימוד וחלק מן השכר, ומני אז, נדמתה עליו כל מילת גמרא כיהלום, כל שורה כמחרוזת אבנים טובות וכל דף כאוצר בלום, והיה האושר מנת חלקו כל הימים.

★ ★ ★

אחינו גיבורי החילו! חזקו ואמצו! ובכחכם זה הושיטו את ידיכם לאנשים הניצבים עדיין בשולי האולם, צופים במעגל ונהנים מן הריקוד, אך עדיין לא השתלבו בו. הרחיבו את המעגלים והרבו את אור התורה בשיעורי הדף היומי.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. סקפ: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף מה/א גמלא במדי אקבא רקדא

משל הגמל

רבי יוסף חיים מבגדד מפרש כיצד משל זה נקשר למאורע המסופר במקרא. בין השאר הוא עומד על איזכור הגמל. לא לחינם הוא אומר, הובא כאן הגמל כמשל. הגמל מסמל את האיש עליו מסופר כאן, שנוולד מגוי ויהודיה. אף הגמל יש בו סימן טהרה אחד וסימן טומאה אחד (בן יהודה).

דף מה/א אי ניהוי כיהושע בן נון לא יהיבנא ליה ברתי

כיהושע ולא כמשה

דרש רבי צדוק הכהן מלובלין:

לא אמר כמשה רבינו, כי משה רבינו הוא שורש התורה, וכתרו כתר תורה, וכתר תורה דוחה הכל... (צדקת הצדיק, עו).

דף מח/ב כקטן שנולד

"גר שנתגייר כקטן שנולד" - מדוע ועד כמה

הכל מכירים את הכלל "גר שנתגייר כקטן שנולד".

לעיל (כ/א) הביאה הגמרא כלל זה כדי להסביר מדוע מן התורה גר רשאי לישא את אחותו שהתגיירה אף היא, ובסוגייתנו מובא כלל זה בין היתר כדי להסביר מדוע אין גר נענש על חטאים שעשה בעודו נכרי.

רוח חדשה ונשמה חדשה: הלבוש (יו"ד סימן רס"ט) כותב בזה הלשון: "אמרו חז"ל, **הדעת נותן** שגר המתגייר ומקבל עליו עול התורה והמצוות ועול מלכות שמים, ודאי נתערה עליו רוח ממרום, רוח חדש, רוח קדישא, נשמתא חדתא, ונעשה איש אחר וכאלו נוצר ונולד בו ביום דמי, וכל ימיו הראשונים כלא היו, דאיש אחר הוא".

בהמשך המאמר ניווכח, כי שיטת הלבוש, שכלל זה אמרו חז"ל מכח דעתם הרחבה ללא מקור כתוב, אינה מוסכמת על הכל.

רבינו החתם סופר זצ"ל ביקש לחקור אחר מקורו של כלל זה אך הוא מציין בצער (עבודה זרה, ג/א): "ויגעתי הרבה ולא מצאתי מנא לן לרבנן הא דכקטן שנולד".

"אשר באת לחסות תחת כנפיו": אולם, בחידושי הריטב"א בסוגייתנו מפרש כי בגמרתנו מצוי המקור לכך. לאחר שהגמרא עוסקת בעניינים אחדים היא אומרת "מאי קראה?" - מניין המקור בפסוקים לכך, והיא משיבה בפסוק ממגילת רות: "ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה מעם ה' אלהי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו". רבו של הריטב"א מפרש, כי הגמרא מביאה זאת כמקור לדברים שהובאו מעלה, כי גר שהתגייר כקטן שנולד. כך למדים מן הלשון **"אשר באת"** המלמדת כי באה מחדש, כביכול, נולדה, אחר שהתגיירה.

הגרים ש"עשו" אברהם אבינו ושרה אמנו: הראב"ן כותב, כי אסמכתא לכך שגר שנתגייר כקטן שנולד, מן האמור על אברהם ושרה (בראשית יב/ה): "ואת הנפש אשר עשו בחרן", ובמדרש פירשו כי כוונת המקרא לנכרים שגיירום אברהם ושרה. מכך שהפסוק כותב "עשו", משמע, כי בגיירם אותם, כביכול עשאו מחדש.

בני ישראל לא נפרדו מנשותיהם אחר מתן תורה: הגאון בעל אור שמח (משך חכמה דברים ה/כז) כותב כי ברי לו שהמקור לכלל זה הוא בדור המדבר, יוצאי מצרים. הללו נשאו נשים קרובות, שבני נח אינם מוזהרים עליהם, כגון, עמרם אבי משה, נשא לאשה את יוכבד דודתו. אף על פי כן, לאחר מתן תורה הורם הקב"ה (שם) "שובו לכם לאהליכם" - שובו לבתיכם. מכך שלא היו צריכים להתגרש מקרובותיהם, מוכח כי גר שהתגייר כקטן שנולד [על דבריו הקשו בבית מדרשו מדברי חז"ל על הפסוק "בוכה למשפחותיו", שהעם בכה לאחר מתן תורה כי נאסרו בעריות. בטעם האיסור ראה בשב שמעתתא הקדמה אות ט].

גר אינו נענש עשרים שנים: מעניין לציין, כי מהר"י באסאן (שו"ת לחמי תודה סימן ה) כותב חידוש מרעיש, כי גר אינו נענש על חטאים עד עבור עשרים שנה מגרותו, כשם שכל יהודי אינו נענש עד גיל עשרים!

היש איסור יחוד בין בני משפחה שהתגיירו? לשאלה מעשית ביותר נדרש הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד' סימן ס"ד). פעמים שמשפחה שלמה מתגיירת ונכנסת תחת כנפי ישראל. עם הגרות פוסקת הקורבה בין בני המשפחה ואין הם אלא קבוצת אנשים עם קשרים מימים עברו. האם אין איסור "יחוד"? הרשאי בגר להתייחד עם אמו הגיורת? הן כבר אינה אמו! רבי משה מכריע, כי אין איסור. טעם הדבר, לפי שהסיבה לכך שאין איסור יחוד עם אם ואחות היא מפני שכך טבע העולם, שאין לחשוש שיארע איסור ביניהם [עיי"ש ראיותיו]. כלומר, הגדרת הגר כ"תינוק שנולד" היא הגדרה הלכתית, אך הקשר הטבעי, אם-בן אחות, אינו משתנה עם גיורו של הנכרי, ולפיכך אין איסור.

גר יברך "שלא עשני נכרי"? הלומד את הלכות ברכות השחר ימצא, כי גם אליהן הגיעה השפעת הכלל "גר שנתגייר כקטן שנולד". הרמ"א (או"ח סימן מ"ו סעיף ד') פוסק, כי גר רשאי לברך בברכות השחר "שלא עשני גוי"! הב"ח תמה על אתר, הן בורא עולם עשאו נכרי והוא מיוזמתו התגייר, כיצד זה יברך שלא עשאו בוראו נכרי?!

על תמיהתו של הש"ך כותב חתנו הט"ז: "מורי חמי ז"ל חולק על הוראה זו של הרמ"א... ונראה טעם רמ"א דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי... ממילא הוה שפיר עכשיו עשיה חדשה כאלו בראו הוא יתברך עכשיו מחדש"!

בתפיסה זו, שגר הינו כבעל גוף חדש, נחלקו הפוסקים אם יש לה גם השלכות טבעיות. שהנה בשולחן ערוך (אהע"ז סימן ט' סעיף א') נפסק, כי אשה שבעלה מת, ושבה ונישאה לאחר ומת גם הוא, לא תנשא לבעל שלישי, "לפי שכבר הוחזקו אנשיה להיות מתים". אשה זו מכונה "קטלנית", קוטלת את בעליה. בעל שו"ת חלקת יעקב (אהע"ז סימן ל"ד) נשאל, מה דינה של גיורת שהיו לה שני בעלים נכרים בנכריותה ומתו שניהם, האם שייך בה דין קטלנית ואסורה להינשא לישראל לאחר גרותה. לאחר דיון ארוך בדבר הוא מסיק, כי רשאית היא להנשא לישראל, שכן, גם אם מחמת טבעה ומזלה מתו בעליה, הן אחר שהתגיירה כגוף חדש היא, טבע חדש ומזל חדש ואין לה דין קטלנית.

אולם, בשו"ת אבני חפץ (הרב לוין, סימן ס"ב) טוען, כי שאלה זו תלוייה בגמרא שתילמד בעוד ימים אחדים במסגרת לימוד הדף היומי (ב/ד), מפני מה קטלנית קוטלת את בעליה, אם משום שטבע גופה גורם לכך או מזלה הוא הקוטלם. אם טבע הגוף - אין מסתבר שטבעיה ישתנו עם גרותה, כי גופה נותר כשהיה. ברם, אם מזלה גרם לדבר, יתכן שמזלה השתנה.

דף מז/א ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות

קלות דוקא

מה טעם?

המאירי מפרש שעל ידי שמיעת המצוות הקלות "יאמר בליבו כמה דקדוקים הם מדקדקים ללא צורך ויחזור בו".

דרש הגר"ח שמואלביץ: דוקא המצוות הקלות ימחישו לו כי יהודי הוא עבד לאלוקיו מבוקר עד ליל, בכל הנהגה ופעולה, על כל צעד ושעל. דבר זה רחוק ממושגי הגוי, וקל לו לקבל את החמורות דווקא מלהשתעבד לה' בכל פעולותיו... (שיחות מוסר).

מח/ב מפני מה... מעונין... מפני ששהו עצמם להכנס תחת כנפי השכינה

לא לעכב את התשובה

היה החפץ חיים זצ"ל מקונן ואומר:

אם גוי הממשה את גרותו שאינו חייב בה, מעונה ומתייסר, על אחת כמה וכמה שיהודי המאחר את תשובתו יתבע תביעה גדולה עד מאד... ועל דבר זה ידו כל הדוויים...

דף מח/ב מפני ששהו עצמם להכנס תחת כנפי השכינה

גוי שעבר עבירה של יהודי

תמה הגר"י קנייבסקי זצ"ל, בעל קהילות יעקב: כיוון שגוי המתגייר נעשה כקטן שנולד ונמחלו לו כל עוונותיו, הרי נמחל אף העוון ששהה עצמו מלהכנס תחת כנפי השכינה?!

חזר ויישב:

אין מוחלים על עוונותיו של הגר כלל, אלא שאי אפשר לחייבו על מה שעשה בגיותו שכן כבר אינו בן נח. אולם על כך שלא מיהר להתגייר אין כל מניעה לתבוע, שכן אין זה עבירה של גוי אלא עבירה של יהודי ששיהה את יהדותו... (קריינא דאגרתא ב/רצט).

למה קשים גרים כספחת דוקא?

ביאר המהר"ם שיף:

הגויים צרי עין ומדקדקים על פחות משהו פרוטה (כאמור כאן בסוגיה ערש"י). צרות עין עושה, כידוע, בצרעת. כאשר ישראל לומדים ממעשיהם, הרי הם חלילה נופלים בצרעת...

דף מז/ב אסיר לן תחום שבת... אסיר לן יחוד

דוקא יחוד ותחומין

החתם סופר (בחידושי למגילת רות) מוכיח ומבאר כי שני איסורים אלו כרוכים היו בהליכת רות ונעמי לארץ ישראל, ולפיכך נזכרו דווקא הם. אף הוא מוסיף בשם חתנו, רבי דוד צרי, כי עקב הסכמת רות זכתה ויצא ממנה דוד שגזר על יחוד פנויה, וכן שלמה שתיקן עירובין לשבת...

דף מז/ב ושם אקבר

לא תצא מקברי בית דין

כתשובה לדברי נעמי כי יש קברות להרוגי בית דין, השיבה רות "ושם אקבר". המפרשים עמדו על כך שלא השיבה "באשר תקברי אקבר" כמו בשאר דברי נעמי - "באשר תמותי אמות" וכדומה.

פירושו יפה מופיע בעיון יעקב שעל העין יעקב:

בגמרא (סנהדרין מ/ב) נאמר שכאשר נתגבל הבשר של הרוג מהרוגי בית דין, מעבירים אותו לקברי אבותיו. ברות הגיורת, אין שייך דבר זה לפיכך לא יכלה לומר באשר תקברי אקבר, שכן את נעמי ניתן יהיה להעביר לקברי אבות אך לא אותה...

דף מט/ב באספקלריא המאירה

האם היו משקפיים בזמן חז"ל

בגמרא נאמר, כי משה רבינו ע"ה, ראה, כביכול, את השכינה, ב"אספקלריא המאירה" ואילו הנביאים ראו כביכול את ה' ב"אספקלריא שאינה מאירה" [מדובר בראיית נבואה, שאין לנו הבנה בה והלשון "אספקלריא" הוא כמשל].

בשאלה מהי אספקלריא זו, התחבטו ראשונים ואחרונים. הנידון אינו נוגע לביאור דברי גמרתנו בלבד, אלא גם הלכה למעשה, לפי שבמסכת כלים (פרק ל' משנה ב') נאמר כי "אספקלריא - טהורה" ואינה מקבלת טומאה. יש, איפוא, לברר, אספקלריא זו מהי?

בפירושו למשנה כותב הרמב"ם: "האספקלריא היא דבר שהראיה באמצעותו היא שלא במקומו האמיתי של הדבר הנראה ולא בשיעור האמיתי".

בעל ה"תוספות יום טוב" מסיק מדברי הרמב"ם, כי המדובר ב...משקפיים! שהרי הן מגדילות את טווח הראייה, ומגדילות או מקטינות את גודל העצמים המשתקפים דרכן.

לא משקפיים ולא טלסקופ: בעל תפארת ישראל (בועז א') תמה על אתר כיצד ניתן לפרש כן, אחר שבתקופת המשנה לא היו משקפיים! לפי נתונים הידועים כיום, המשקפיים הומצאו לכל המוקדם לפני כשבע מאות שנים, עשרות שנים לאחר פטירת הרמב"ם, וכאלף ושלש מאות שנים לאחר עריכת המשנה. היתכן שהמשנה אשר נערכה לפני כאלפיים שנים, תתייחס למשקפיים? הוא מוסיף, כי אין צריך לומר שאין הכוונה לטלסקופ, שהומצא עוד לאחר המשקפיים. את מסכת תמיהותיו הוא חותם בהערה, כי בהמשך המשנה נאמר: "תמחוי שעשאו אספקלריא", היינו: קערה שעשו ממנה אספקלריא. היאך ניתן לעשות משקפיים מקערה?

מראה קעורה ומראה קמורה: על כרחך, מסיק בעל "תפארת ישראל" יש לפרש כפירושו של הברטנורא, כי מדובר במראה פשוטה. המסתכל במראה ופניו ניבטים נכחו, רואה מולו את צד ימין מול צד שמאל ולהיפך, לכך התכוון הרמב"ם "הראיה באמצעותו היא שלא במקומו האמיתי של הדבר הנראה"... אם המראה גם קעורה או קמורה, היא מעוותת את גודל החפץ המשתקף בה ולכך התכוון הרמב"ם בהוסיפו "ולא בשיעור האמיתי". אספקלריא, היא, איפוא, מראה קעורה או קמורה. התפארת ישראל כותב, כי אך לאור פירוש זה ניתן להבין את גמרתנו, שמשה רבינו ראה את השכינה באספקלריא המאירה, לעומת יתר הנביאים, שכן, את עצמותה של השכינה לא ניתן לראות כלל, "כי לא יראני האדם וחי". ברם, אם אספקלריא היא מראה בה רואים השתקפות בלבד, מובנת הגמרא כי הנביאים ראו את בבואת השכינה, כביכול, ומשה רבינו ראה זאת באופן ברור יותר.

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

לעילוי נשמת

ר' משה יהודה ברלינר ז"ל

ב"ר ישראל ז"ל נלב"ע כ"ז בחשוון תשמ"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו:

1-700-500-151

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

